

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. Наименование на специалността: СПЕШНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ (за медицински сестри и фелдшери)

1.2. Продължителност на обучението: 1 (една) година

1.3. Изисквано базово образование за допускане до обучение: придобита професионална квалификация „медицинска сестра” или „фелдшер”

1.4. Общи положения:

По специалността „Спешна медицинска помощ” се подготвят медицински сестри и фелдшери в продължение на 1 година. За този срок обучаваните трябва да придобият необходимите знания и умения за работа в условия на спешност, при които е налице нововъзникнало или съществуващо болестно състояние, което може да доведе до смърт или до необратими морфологични и функционални увреждания на жизненоважни органи и системи, ако незабавно не бъдат предприети медицински дейности.

Теоретичното обучение се провежда в редовна форма. Практическото обучение е с пълна ежедневна продължителност, съобразно характера на дейностите в съответната структура.

2. ДЕФИНИЦИЯ НА СПЕЦИАЛНОСТТА, КОМПЕТЕНЦИИ И УМЕНИЯ

Спешната медицинска помощ е специалност за медицински сестри и фелдшери, предназначена за центровете за спешна медицинска помощ (ЦСМП) в страната, спешните отделения, спешните приемни портали, неотложни медицински звена и други спешни структури в страната.

Медицинските сестри и фелдшерите, придобили специалност „Спешна медицинска помощ” овладяват спешните състояния и могат да реагират адекватно на тях, като извършват медицински дейности, насочени към прекъсване развитието и задълбочаването на спешното състояние при пациента, възстановяване на остро настъпили животозастрашаващи нарушения и поддържане виталните функции на организма. Те могат да прилагат набор от реанимационни процедури за сърдечно-съдовата система (кардио-пулмонална ресусцитация).

Специалността „Спешна медицинска помощ” е универсална и може да бъде прилагана в структурите на болничната и извънболничната помощ от националната система на здравеопазване.

3. ЦЕЛ НА ОБУЧЕНИЕТО

Основната цел на обучението за придобиване на специалност „Спешна медицинска помощ” е медицинските сестри и фелдшерите да овладеят знания и умения за овладяване на спешните състояния и за адекватно реагиране на тях с цел да бъде прекъснато развитието и задълбочаването на спешното състояние при пациента, водещо до смърт или тежки, необратими морфологични и функционални увреди на жизненоважни органи и системи.

4. ОБУЧЕНИЕ

Обучението се провежда с активното участие на обучаваните медицински сестри и фелдшери чрез:

- Лекции
- Упражнения
- Практически занятия
- Участие в съответните медицински дейности в структурата, в която се провежда практическото обучение
- Дискусии
- Анализ на клинични случаи
- Ролеви игри
- Самостоятелна работа

4.1. УЧЕБЕН ПЛАН /НАИМЕНОВАНИЕ НА МОДУЛИТЕ И ТЯХНАТА ПРОДЪЛЖИТЕЛНОСТ В АКРЕДИТИРАНИ ПО СЪОТВЕТНАТА СПЕЦИАЛНОСТ СТРУКТУРИ/

Учебният план съдържа следните модули:

Модул 1. Общи принципи на реанимацията и интензивното лечение при спешни състояния – 1,5 месеца, от които 40 часа теоретично обучение

Модул 2. Реанимация и интензивна терапия при сърдечно-съдови и белодробни спешни състояния и синдроми – 2 месеца, от които 40 часа теоретично обучение

Модул 3. Спешни хирургични и урологични състояния и синдроми. Травми на коремната кухина и нейните органи. Изгаряния и измръзвания – 2 месеца, от които 40 часа теоретично обучение

Модул 4. Спешни състояния в ортопедията и травматологията. Травми на сухожилия, съдове и периферни нерви. Съчетани травми – 1 месец, от които 20 часа теоретично обучение

Модул 5. Спешна неврология и неврохирургия. Лицеви травми, спешни ушно-носно-гърлени и очни състояния – 1 месец, от които 20 часа теоретично обучение

Модул 6. Спешни акушеро-гинекологични състояния. Спешна педиатрия – 1 месец, от които 20 часа теоретично обучение

Модул 7. Метаболитни нарушения и алергични заболявания, изискващи оказване на спешна медицинска помощ. Спешна ендокринология. Интоксикации. Критични инфекциозни състояния – 1 месец, от които 15 часа теоретично обучение

Модул 8. Остри разстройства на личността. Активни психотични състояния и депресии. Организация и принципи на оказване на спешна медицинска помощ при бедствени ситуации. Съдебно-медицински експертизи. Правна уредба на спешната помощ – 0,5 месеца, от които 15 часа теоретично обучение

Модул 9. Практически прийоми в областта на спешната медицинска помощ – 1,5 месеца, от които 60 часа теоретично обучение

Модул 10. Работа в Център за спешна медицинска помощ – 0,5 месеца

4.2. УЧЕБНА ПРОГРАМА

4.2.1. ТЕОРЕТИЧНА ЧАСТ

1. Спешна медицинска помощ – същност, задачи и начин на обучение.
2. Реанимация и интензивна терапия – организация, оборудване, методи.

3. Основни методи за мониториране на жизненоважните функции на болния.
4. Обезболяване в спешната медицина: седиране, локално и общо обезболяване.
5. Клинична смърт.
6. Кардиореспираторна реанимация (ресусцитация).
7. Шок – видове, диагностика (шоков индекс, скорови таблици – Апачи – 2, Ортнер, Мюнхен, травма индекс), лечение. Синкоп, колапс, внезапна смърт.
8. Остра и обострена хронична дихателна недостатъчност. Методи за лечението на дихателната недостатъчност: кислородотерапия, бронходилататори, интубация и механична вентилация, ендотрахеална аспирация, позитивно експираторно налягане (PEEP).
9. Специфични синдроми: синдром IRDS, белодробен оток, белодробен емболизъм, обструкция на дихателните пътища, възрастов респираторен дисстрес синдром (ARDS), детски респираторен дисстрес.
10. Епиглотит, едем на ларинкса, „чуждо тяло”.
11. Плеврити, плеврални изливи, емпием, хемоторакс. Пневмоторакс, пневмомедиастинум. Медиастинити.
12. Възстановяване и поддържане на водно-електролитния баланс при нарушения в хомеостазата.
13. Възстановяване и поддържане на алкално-киселинното равновесие.
14. Нестабилна стенокардия. Инфаркт на миокарда.
15. Хипертонична криза. Аритмии. Тахикардии. Брадикардии. Сърдечна недостатъчност. Кардиогенен шок.
16. Травми на сърцето. Миокардни лезии. Сърдечна руптура. Перикардна тампонада.
17. Емболии и тромбози на периферни съдове.
18. Диабетна кетоацидоза, хипогликемия, адисонова криза, хипертонична криза, хиперкалциемия, хипонатриемия, хипо- и хиперкалиемия, тиреотоксична криза.
19. Интензивна терапия при остра бъбречна, чернодробна или полиорганна недостатъчност.
20. Реанимация и интензивна терапия при остри разстройства на храносмилателната система.
21. Остро спиране на циркулацията (клинична смърт) при новородени деца.
22. Остра дихателна недостатъчност в детската възраст.
23. Шок при деца.
24. Кардиогенен шок и тежка сърдечна слабост в детската възраст.
25. Коматозни състояния в детската възраст.
26. Гърчове в детска възраст. Фебрилни състояния при деца.
27. Наранявания на шията и шийните органи.
28. Открити травми на гърдния кош. Открит пневмоторакс. Вентилен пневмоторакс. Пневмомедиастинум. Хемопневмоторакс.
29. Закрити травми на гърдния кош. Фрактури на стернум и ребра – единични и множествени. Гръден капак – видове, патофизиология, клинична симптоматика, лечение. Закрит пневмоторакс. Хемоторакс.

30. Остър хирургичен корем.
31. Съчетани травми със засягане на коремната кухина. Травми на коремната кухина и нейните органи.
32. Травми на урогениталната система. Хематурии. Спешни състояния на мъжките гениталии. Спешни състояния на уринарните пътища. Ретенция на урината. Бъбречна недостатъчност.
33. Реанимация и интензивна терапия при черепно-мозъчни травми и заболявания на ЦНС. Мозъчен оток. Мозъчни инсулти – хеморагични и исхемични. Инфекциозни и възпалителни заболявания на нервната система. Епилепсия.
34. Преходни нарушения на мозъчното кръвообращение.
35. Заболявания и травми на гръбначния мозък.
36. Нервно-мускулни заболявания. Заболявания и травми на периферните нерви.
37. Спешни състояния в офталмологията. Травми в офталмологията.
38. Спешни заболявания в оториноларингологията. Травми в оториноларингологията.
39. Спешни състояния в лицево-челюстната област. Травми в лицево-челюстната област.
40. Изгаряния и измръзвания
41. Мекотъкани травми: рани, травми на сухожилия. Травми на периферни нерви и съдове, Compartment syndrome. Травми при затрупване – crush. Мекотъкани дефекти и деколмани. Травматични ампутации.
42. Абсцеси и флегмони. Септичен шок. Принципи на лечение и грижа за раните. Специфични рани. Абразии. Авулзии.
43. Основни принципи и етапи на лечение на острите отравяния. Антидотно лечение на острите отравяния. Методи за почистване на входната врата и елиминиране на отровата.
44. Фрактури на горния крайник. Фрактури на долния крайник, таза и гръбнака. Отворени фрактури.
45. Луксации на ставите и фрактури-луксации.
46. Спешни ортопедични заболявания. Асептични некрози.
47. Раждане. Аборт.
48. Ектопична бременност. Преeklampсия и eklampсия. Преждевременна руптура на околоплоден мехур. Кръвотечение в плацентарния период. Отлепване на плацентата. Плацента превия.
49. Травма и бременност. Изнасилване и травма.
50. Въведение и принципи на спешната психиатрия. Осигуряване на защита и сигурност. Изключване на застрашаващо телесно състояние при картина на психично разстройство. Делир. Деменция. Изключване на застрашаващо психично разстройство. Самоубийство. Нападение. Тежка психична непълноценност (инвалидност). Избор на подходящо поведение и насочване. Пациенти с предизвикателно поведение. Ранно разпознаване на потенциалните случаи. Възбуденост, гневност, подозрителност, враждебност и налудности. Принципи на овладяване на случаи с предизвикателно поведение. Овладяване на хаотична възбуда.

51. Основни принципи на организация на спешната медицинска помощ в Република България. Национална система за спешна медицинска помощ. Нормативни актове, касаещи спешната медицинска помощ.
52. Медицина на бедствените ситуации – основни понятия; бедствие и катастрофа, авария, бедствена ситуация, аварийна ситуация, критична обстановка, извънредно положение, рискови обекти и рискови вещества. Класификация на бедствията – природни бедствия, бедствия и катастрофи, причинени от човешка дейност.
53. Основни принципи на оказване на спешна медицинска помощ при бедствени ситуации, деонтологични и психологически аспекти. Веригата на медицинската помощ в случай на бедствие.
54. Мерки за безопасност на медицинския персонал, ангажиран с оказването на медицинска помощ при различни видове бедствия.
55. Съдебно-медицинска експертиза при криминални травми. Съдебно-медицинска експертиза при огнестрелни наранявания. Съдебно-медицинска експертиза при пътно-транспортни произшествия. Съдебно-медицинска експертиза при смъртни случаи. Съдебно-медицинска експертиза при изнасилване. Съхраняване на вещевни доказателства, касаещи съдебно-медицински случаи.

4.2.2. ПРАКТИЧЕСКА ЧАСТ, ВКЛЮЧВАЩА ЗНАНИЯТА И УМЕНИЯТА, КОИТО СПЕЦИАЛИЗАНТЪТ СЛЕДВА ДА ПРИДОБИЕ

1. Работа в шокова зала. Източници: централни и периферни венозни източници
2. Дихателна реанимация. Интубация и проследяване
3. Сърдечна реанимация. Кардиоверсия и дефибрилация. Спешна медицинска помощ при животозастрашаващи ритъмни и проводни нарушения. Мониторинг на кардиогенен шок и инфаркт на миокарда.
4. Прилагане на фибринолитици
5. Мониторинг на белодробен тромбоемболизъм (БТЕ)
6. Шок – видове и практическо поведение
7. Травматичен шок – поведение. Токсоалергичен шок.
8. Поведение при хеморагия от горен и долен гастроинтестинален тракт (ГИТ)
9. Поведение и тактика при остър хирургичен корем
10. Поведение при изгаряния от различен произход. Поведение при измръзвания.
11. Поведение при нарушения в терморегулацията (хипо- и хипертермия)
12. Поведение при остри отравяния. Поддържане на жизнените функции и методи за елиминиране на отровата.
13. Поведение при хипогликемия и хипергликемия
14. Спешна медицинска помощ и транспорт на болни с гръдна травма, коремна травма, съчетана травма, с фрактури на таза, гръбначния стълб и крайниците.
15. Поведение и тактика при спешни състояния в детската възраст
16. Поведение при спешни състояния в акушерството и гинекологията

17. Поведение при попадане на чуждо тяло в дихателната, храносмилателна система, очите и ушите
18. Спешни състояния в неврологията и неврохирургията
19. Поведение при лица с данни за остро настъпило психично разстройство, които представляват опасност за себе си или околните. Принципи на овладяване на предизвикателно поведение и хаотична възбуда.
20. Поведение на спешни екипи при ПТП и масови бедствия
21. Поведение при особени животозастрашаващи състояния: удавяне, обесване, поражения от електрически ток и мълния, гърчове
22. Съвременни лабораторни методи в спешната медицина.

Списък и брой на манипулациите и изследванията, които специалистът задължително трябва да извърши и овладее

Списък на манипулациите и изследванията, които специалистът задължително трябва да извърши и овладее	Минимален брой на манипулациите и изследванията, които специалистът трябва да извърши и овладее
1. Ендотрахеална интубация и провеждане на изкуствена белодробна вентилация със саморазгъващ се балон тип AMBU. Проследяване.	50 (30 от които могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
2. Спешна кониотомия	10 (при симулативни условия)
3. Кардиопулмонална ресусцитация	20 (18 от които могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
4. Регистриране на електрокардиограма и разпознаване на промени в нея, налагащи оказване на спешна медицинска помощ	40
5. Електрическа дефибрилация на сърцето	50 (45, от които могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
6. Поставяне на периферен венозен източник и поддържане на венозна линия	100
7. Приложение на медикаменти с инфузионна помпа (перфузор) и инфузومات	20
8. Вземане на периферна кръв и измерване на кръвна захар с глюкомер	20
9. Поставяне на назогастрална сонда	20

10. Поставяне на стомашна сонда. Проследяване. Промивка на стомаха.	15
11. Поставяне сонда на Блякмор.	10 (могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
12. Ректално туширане	10
13. Очистителна клизма	10
14. Обездвижване при счупвания	100 (80, от които могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
15. Поставяне на уретрален катетър на жена.	30
16. Поставяне на уретрален катетър на мъж.	30
17. Участие при водене на раждания	10 (8, от които могат да бъдат осъществени при симулативни условия)
18. Предна носна тампонада	5 (могат да бъдат осъществени и при симулативни условия)

Посоченият брой на извършените от специализанта манипулации и изследвания се удостоверява с подпис на ръководителя на съответната структура, в която е проведено практическото обучение, съгласно удостоверението по Приложение 1.

4.3. ЗАДЪЛЖИТЕЛНИ КОЛОКВИУМИ И ГРАФИК ЗА ПОЛАГАНЕТО ИМ

Задължителните колоквиуми са 9. Всеки колоквиум се полага след приключване на теоретичното и практическото обучение по съответния модул от 1 до 9, както следва:

Колоквиум 1. Общи принципи на реанимацията и интензивното лечение при спешни състояния

Колоквиум 2. Реанимация и интензивна терапия при сърдечно-съдови и белодробни спешни състояния и синдроми

Колоквиум 3. Спешни хирургични и урологични състояния и синдроми. Травми на коремната кухина и нейните органи. Изгаряния и измръзвания

Колоквиум 4. Спешни състояния в ортопедията и травматологията. Травми на сухожилия, съдове и периферни нерви. Съчетани травми

Колоквиум 5. Спешна неврология и неврохирургия. Лицеви травми, спешни ушно-носно-гърлени и очни състояния

Колоквиум 6. Спешни акушеро-гинекологични състояния. Спешна педиатрия

Колоквиум 7. Метаболитни нарушения и алергични заболявания, изискващи оказване на спешна медицинска помощ. Спешна ендокринология.

Интоксикации. Критични инфекциозни състояния

Колоквиум 8. Остри разстройства на личността. Активни психотични състояния и депресии. Организация и принципи на оказване на спешна медицинска помощ при бедствени ситуации. Съдебно-медицински експертизи. Правна уредба на спешната помощ

5. КОНСПЕКТ ЗА ДЪРЖАВЕН ИЗПИТ ЗА СПЕЦИАЛНОСТ

1. Национална система за спешна медицинска помощ. Основни принципи на организация на спешната медицинска помощ в Република България. Нормативни актове, регулиращи системата на спешната медицинска помощ.
2. Реанимация и интензивна терапия – организация, оборудване, методи.
3. Основни методи за мониториране на жизненоважните функции на болния.
4. Обезболяване в спешната медицина: седиране, локално и общо обезболяване.
5. Кардиореспираторна реанимация (ресусцитация). Клинична смърт.
6. Шок – видове, диагностика (шоков индекс, скорови таблици – Апачи – 2, Ортнер, Мюнхен, травма индекс), лечение. Синкоп, колапс, внезапна смърт.
7. Остра и обострена хронична дихателна недостатъчност. Методи за лечението на дихателната недостатъчност: кислородотерапия, бронходилататори, интубация и механична вентилация, ендотрахеална аспирация, позитивно експираторно налягане (PEEP).
8. Специфични синдроми: синдром IRDS, белодробен оток, белодробен емболизъм, обструкция на дихателните пътища, възрастов респираторен дисстрес синдром (ARDS), детски респираторен дисстрес.
9. Епиглотит, едем на ларинкса, „чуждо тяло”. Плеврити, плеврални изливи, емпием, хемоторакс. Пневмоторакс, пневмомедиастинум. Медиастинити.
10. Възстановяване и поддържане на водно-електролитния баланс при нарушения в хомеостазата. Възстановяване и поддържане на алкално-киселинното равновесие.
11. Нестабилна стенокардия. Инфаркт на миокарда. Хипертонична криза. Аритмии. Тахикардии. Брадикардии.
12. Сърдечна недостатъчност. Кардиогенен шок. Травми на сърцето. Миокардни лезии. Сърдечна руптура. Перикардна тампонада.
13. Емболии и тромбози на периферни съдове.
14. Диабетна кетоацидоза, хипогликемия, адисонова криза, хипертонична криза, хиперкалциемия, хипонатриемия, хипо- и хиперкалиемия, тиреотоксична криза.
15. Интензивна терапия при остра бъбречна, чернодробна или полиорганна недостатъчност.
16. Реанимация и интензивна терапия при остри разстройства на храносмилателната система.
17. Остро спиране на циркулацията (клинична смърт) при новородени деца. Остра дихателна недостатъчност в детската възраст.
18. Шок при деца. Кардиогенен шок и тежка сърдечна слабост в детската възраст.
19. Коматозни състояния в детската възраст. Гърчове в детска възраст. Фебрилни състояния при деца.
20. Наранявания на шията и шийните органи.

21. Открити травми на гръдния кош. Открит пневмоторакс. Вентилен пневмоторакс. Пневмомедиастинум. Хемопневмоторакс.
22. Закрити травми на гръдния кош. Фрактури на стернум и ребра – единични и множествени. Гръден капак – видове, патофизиология, клинична симптоматика, лечение. Закрит пневмоторакс. Хемоторакс.
23. Остър хирургичен корем. Съчетани травми със засягане на коремната кухина. Травми на коремната кухина и нейните органи.
24. Травми на урогениталната система. Хематурии. Спешни състояния на мъжките гениталии. Спешни състояния на уринарните пътища. Ретенция на урината. Бъбречна недостатъчност.
25. Реанимация и интензивна терапия при черепно-мозъчни травми и заболявания на ЦНС. Мозъчен оток. Мозъчни инсулти – хеморагични и исхемични. Преходни нарушения на мозъчното кръвообращение. Инфекциозни и възпалителни заболявания на нервната система. Епилепсия.
26. Заболявания и травми на гръбначния мозък. Нервно-мускулни заболявания. Заболявания и травми на периферните нерви.
27. Спешни състояния в офталмологията. Травми в офталмологията. Спешни заболявания в оториноларингологията. Травми в оториноларингологията. Спешни състояния в лицево-челюстната област. Травми в лицево-челюстната област.
28. Мекотъканни травми: рани, травми на сухожилия. Травми на периферни нерви и съдове, Compartment syndrome. Травми при затрупване – crush. Мекотъканни дефекти и деколмани. Абразии. Авулзии. Травматични ампутации. Принципи на лечение и грижа за раните.
29. Изгаряния и измръзвания
30. Основни принципи и етапи на лечение на острите отравяния. Антидотно лечение на острите отравяния. Методи за почистване на входната врата и елиминиране на отровата.
31. Фрактури на горния крайник. Фрактури на долния крайник, таза и гръбнака. Отворени фрактури.
32. Луксации на ставите и фрактури-луксации. Спешни ортопедични заболявания. Асептични некрози.
33. Раждане. Аборт.
34. Ектопична бременност. Прееклампсия и еклампсия. Преждевременна руптура на околоплоден мехур. Кръвотечение в плацентарния период. Отлепване на плацентата. Плацента превия.
35. Травма и бременност. Изнасилване и травма.
36. Въведение и принципи на спешната психиатрия. Осигуряване на защита и сигурност. Изключване на застрашаващо телесно състояние при картина на психично разстройство. Делир. Деменция. Изключване на застрашаващо психично разстройство. Самоубийство. Нападение. Тежка психична непълноценност (инвалидност). Избор на подходящо поведение и насочване. Пациенти с предизвикателно поведение. Ранно разпознаване на потенциалните случаи. Възбуденост, гневност,

подозрителност, враждебност и налудности. Принципи на овладяване на случаи с предизвикателно поведение. Овладяване на хаотична възбуда.

37. Основни принципи на оказване на спешна медицинска помощ при бедствени ситуации, деонтологични и психологически аспекти. Веригата на медицинската помощ в случай на бедствие. Мерки за безопасност на медицинския персонал, ангажиран с оказването на медицинска помощ при различни видове бедствия.
38. Съдебно-медицинска експертиза при криминални травми. Съдебно-медицинска експертиза при огнестрелни наранявания. Съдебно-медицинска експертиза при пътно-транспортни произшествия. Съдебно-медицинска експертиза при смъртни случаи. Съдебно-медицинска експертиза при изнасилване. Съхраняване на веществени доказателства, касаещи съдебно-медицински случаи.

Приложение 1

УДОСТОВЕРЕНИЕ

за

вида и броя на извършени от специализанта манипулации или изследвания

Медицинска сестра/Фелдшер.....
(неприложимото се зачертава) (имената по документ за самоличност на специализанта)

В периода от .....до.....
(дата) (дата)

извърши ..... броя .....
(посочва се конкретен брой) (посочва се конкретния вид манипулация или изследване от списъка)

от които ..... броя в симулативни условия
(посочва се конкретен брой)

В .....
(посочва се конкретна структурата на лечебно заведение)

КЪМ .....
(изписва се наименованието на лечебното заведение)

.....
(дата) (посочват се имената на ръководителя на съответната структура и се полага подпис)

.....
(посочва се длъжността на ръководителя и наименованието на структурата)

КЪМ .....
(посочва се наименованието на лечебното заведение)